

Нам улукунун хаһыата 1935 сыл алтынньы 6 күнүгэр төрүттүмүтэ

2001 с.
Атырдыах ыйын

9

күнэ
чэппиэр
№ 90 (89133)

(Улуус баһылыгы мунһаадыттан бэлиэтээһиннэр)

ИдьУО, айылҕа харыстабылын инспекциятын үлэһиттэрэ 3 бөлөххө хайдыһан нэһиликтэри кэрийбиттэр. ИдьУО начальнигы солбуйааччы С.И. Эверстов Салбан — Таастаах хайысхатынан сылдыбыт бөлөх үлэтин үчүгэйдэн сыаналаата. Ол курдук, бу бөлөх Таастаахха маҕаһыны халаабыттарын, (таастаахтар бэйэлэрэ милицияга биллэрбөккэ олоббуттар), Салбанга ойуур баһара буолбутун биллэрит. Таһырдыа харанарбытынан сибээстэн мантан күһүн сүөһүнү уоруу элбиз, онон тэрилтэлэр постарга рейдэргэ тахсалара ирдэнэр. Орлор уоруунан дьарыктаналлара элбэх. Үөрэх управлениета уорууга уорба-ламмыт орлору биһиэхэ билиһиннэрэн иһинг диэн этии кылларда.

«Талба» рынок умайан эрэрин Нам с. олохтоор Попова В.К. тыллаабыт. Куораттан эксперт-криминалист тахсан үлэлээбит, докумуоннары куоратка илдьэ киирбит, онон рынок туохтан умайыта чуолкайданна. Харыбыт Винокуров А.В. түүн 11 ч. сағана рыногы бэрэбиэркэлээбит, ол кэмгэ умайы сибилэргэ биллэрбэтэ. Баһаар буолбуттар баһаары утары сигнализация үлэлээбэтэх уонна хойутаан биллэриллэн бүтүннүү умайыт. Бу түбэлтэргэ холубунай дыала тэриллэбит.

Лесхоз иһитиннэригинэн, Нам улукунун 26 ойуур баһара бэлиэтэммит, онтон 8-на бүтүннүү күнгэ умайа турар. Атырдыах ыйыгар 5 баһаар буолбут — үс Таастаахха, икки Салбанга.

Атырдыах ыйын 2 күнүгэр улуус дьаһалтата уонна айылҕа харыстабылын министрствота сөбүлэһиэхэ иһинг баттаабыттар. Нэһиликтэри кэрийэн рейдэ-лээһин түмүгэр айылҕа харыстабылын инспекциятын үлэһиттэрэ Таастаахха, Салбанга нэһиликтэрин мунһаадыттан олоббуттар. 10 гладкоствольнай, 3 нарезной саа, 23 илим, 1 бредень былдыаммыт.

Улуус баһылыгы солбуйааччы Васильев И.А. маньгы иһитиннэрдэ: «Халаан уутун көнүктөн чөлүгөр түһэри үлэтигэр МУНУ ЖКХ салаатынан «СУ-98» диэн тэрилтэ подрядчик быһыытынан үлэтир, 4 эргэ котельнай уларыйыахтаах, онтон үһэ сүһүнүнэн бүтүн эрэр, чөлүгөр түһэри үлэтэ мөлтөбүн куораттан тахса сылдыар исполнительнай дирекция бэлиэтээтэ, сүрүн биричиинэтэ — үбүлээһин суоҕа буолар. Чөлүгөр түһэри үлэтигэр шпал тэриллэн эрэр. Ленскийгэ 2 дьиз бүтүтэ, 2 дьизини бүтүрэн эрэбит диэн телефонунан биллэрдилэр. Намтан ыһтылыбыт матырыяал тийиэ илбик. Эссэ эби 15 киһи тийиэхтээх. НПК уопсай дьизигэр 14,5 мөл. солк. тийиэбит. Федеральнай бюджеттан ыларга туруорсабыт. Президент дьаһалтынан НСП-1 базатыгар техническэй айымньы юниэ диэн ааһыллыахтаах, субуотага 5 станок кэлбитэ. Ыччат министрствота быһыахтаах 2 мөл. солк. билигин да ыһта илбик «Үтүө дьыалаларга» хамсааһын суох. Манна үлэ сүһүнүнэн барбата, олох мөлтөх. Нэһиликтэр дьаһалталара отчуоттарын сүтүн биэрбэттэр».

МУНУ ЖКХ директора Кобыков А.Г. былааннамыт өрөмүөн үлэтэ 30 эрэ бырыһыана туолбут, икки котельнайга котел уларыйыахтаах этэ да, үлэһиттэр саҕа кэлэ сылдыаллар, атырдыах ыйын 25 күнүн аһарбака кыстыкка бэлэмэ-ниини туһунан нэһиликтэр баһылыктарын отчуоттарын истиэххэ, объект кыстыкка бэлэмнэ туһунан ыспыраапка биэрдэхтэринэ иһитини холбуохтуту диэтэ.

Казначейство халаан уутуттан эмсэҕэлээбиттэргэ харчы кэлэр, ону дьаһалта ирдэнэр докумуоннары түһэрбэтин иһин харчы хамсаабат, биһиэхэ уһундук сыгара табылыбат диэтэ.

Үөрэх управлениета иһитиннэригинэн, бүтүннүү күнгэ 107 оҕо студент буолбут, онтон 81 оҕо оскуоланы быһыт бүтүрбүт, 26-та иһинки сылларга. Инженерий-техническэй институт, Сахаадакадемия уонна орто үөрэх тэрилтэлэрэ билигин да докумуон тутта олохоллор.

Нам с. баһылыга Корякин Д.П. иһитиннэригинэн, детсадтар өрөмүөннэрэ салтанар, сорохтор өрөмүөннэрэ бүтүтэ. Быйыл «Север» кварталга 80 ыалга газ киллэригиттэр сөбүлэһиэхэ иһинг баттаннахтаах. Газтааһынга сүрүн үлэлэр Мир уулуссатыгар уонна «Север» кварталга буолуохтаахтар. «Быйан» АО Сельскэй уулусса суолун онорууга үлэтин сағалаабыт, аны балыһаҕа тахсар суол онорулуохтаах. Эдэр ыалларга кредит биэригэ тэриллэбит комиссия хас да ыйы быһа үлэлээн 2 мөл. 250 тыһ. солк. түнэспит. 2 этээстээх дьыаллар трасса-ларын бүрүүйүтэ үлэ барар. Аммосов болуоссатыгар күрүө уонна муоста көтүрүлүбүт, саналы тугулуохтаах. «Талба» рыногы чөлүгөр түһэригэ нэһиликтэрин бүтүннүү турунан көмөлөөн саналыттан тутуу үлэтэ барыан наада.

Эдэр ыалларга түнэтиллиэхтээх кредиткэ сорох нэһиликтэр боротуокуол-ларын, сайаапкаларын түһэрэн испэтигэр, 7 эрэ нэһиликтэ түһэрбит. Онон түһэр-бэтэх нэһиликтэргэ бу кредити биэрбэт туһунан боһуруос көтөбүлүннэ. «Дьу-луур» фондага ааспыт нэдиэлэ 11 тыһ. солк. төннөрүлүбүт.

Үлэлээх уонна дьарыктаах буолуу киһиэ биллэри биэрбитин түмүгэр хала-ан уутун содулуттан чөлүгөр түһэри үлэтигэр номнуо 30 киһи кэлбит. Ордук үчүгэйдик Партизан нэһиликтин олохтоохторо кыттыбыттар, Граф Биэрэгэр муоста көтүрүлүбүт, бөбү ыраастааһынга үлэлээбиттэр. Эссэ да дьон наада.

Баһылык солбуйааччыта Горохов Н.Х. техническэй творчество киһини Президент атыгартарга холубур курдук онороору тынар, онон бу киһи быйыл үлэргэ киириэн наада диэтэ.

Баһылык 1 солбуйааччыта Попов В.А. билигин кэмгэ тирээн турар үлэ — халаан уутун нормуну түһэри, капиталнай өрөмүөн уонна кыстыкка бэлэмнэни буолар. Биримэ ыһым, онон бу хаалыт кэмгэ күүскэ үлэли-эххэ диэтэ. Ууттан эмсэҕэлээбит 3 нэһиликтэ дьаһалта эһипиттээх үлэһиттэрэ сыһыараллыбыттар: 2 Хомустаахха К.Н. Тихонов, Үөдэйгэ Н.Х. Горохов, Граф Биэрэгэр А.А. Федоров. Оттоонунга графияка киирэн иһэбит. Бурдук үүнүүтэ мөлтөх, ол курдук, 270 гектартан 230-та акталаммыт.

Бэлиэтэнэ В. РЫКУНОВА

Ходуһа суугуна

ГРАФИГЫ КУОҔАРДЫБЫТ

Улууска оттоонун балаача тэтимнээхтик барар. Быйыл уһун кураан туран чааһынай хаһаайыстыбалар отчуоттара үксүлэрэ бүтэн кыстыыр отторун хааччыннылар.

Атырдыах ыйын 3 күнүн туругунан улууска оттоонунга куоталаһы усулуобуйата нэһиликтэринэн 2 бөлөххө араһан ыгытылар:

I бөлөххө графигын 1248 тн. онугар 2128 тн. 170,5% толорон Модут нэһиликтэ (баһ. солб. Чирков С.И.) бастаан иһэр, II-с миэстэргэ иһэр Көбөкөн нэх. (баһ. Ноговицын К.Н.) 988 тн. - 130,6%, III миэстэргэ иһэр Хатын Ары нэх. (баһ. Новгородов А.Г.), 2028 тн. - 260,5%. Бу бөлөххө графика киирбөккэ иһэллэр: II Хомустаах нэх. (баһ. Тарская П.Е.) - графигын 59,1%, Хамаҕатта нэх. (баһ. Корнилов Ю.И.) - 89,7%, Хатырык нэх. (баһ. Собакин Е.Н.) - 90,8% эрэ толордулар.

II бөлөххө: бастаан иһэр Бөгүг нэх. (баһ. Михайлов П.Р.) графигын 936 тн. онугар 1357 тн. - 145% толордо. II-кэ иһэр Фрунзе нэх. (баһ. Ядрихинская И.Г.) - 260 тн. - 350 тн. - 134,6%, III-кэ иһэр Арбын нэх. (баһ. Колесов С.В.) - 416 тн. - 544 тн. - 130,8% толордулар. Бу бөлөххө графиктан хаалан иһэллэр Салбан нэх. (баһ. Посельская А.) - 74,7%, Никольская нэх. (баһ. Потапов Г.С.) - 78,8%, Таастаах нэх. (баһ. Пахомов Д.Д.) - 83,8%, Искра нэх. (баһ. Ядрев В.В.) - 90,7%.

Барыта улуус үрдүнэн график (18220 тн.) 20275 тн. от бэлэмнэнэн 111,3% туолла.

З. СТЕПАНОВА

Нэһи- ликтэр	Звено ахсаана	Үлэһит ахсаана	2001 с. график	Кэби- һин	Быһырын кэбиһин
Үөдэй	156	340	1788	1895	1770
ТХПК «Хоту»	1	8	401	250	520
бааһ. хаһ.	20	97	691	625	450
кэтэх хаһ.	135	235	676	1020	800
I Хомустаах	41	520	1482	1570	1434
УПХ «Нам»	2	14	520	440	200
бааһ. хаһ.	11	56	208	250	480
кэтэх хаһ.	28	450	754	880	754
Партизан	64	251	1040	1300	1077
Бааһ. хаһ.	10	101	609	560	587
кэтэх хаһ.	54	150	431	740	490
Никольская	23	72	520	410	518
бааһ. хаһ.	7	43	489	347	478
кэтэх хаһ.	16	29	31	63	40
Хамаҕатта	175	350	1560	1400	1700
бааһ. хаһ.	25	50	572	500	750
кэтэх хаһ.	150	300	988	900	950
Хатын Ары	387	1202	2028	2605	2565
бааһ. хаһ.	49	251	728	756	995
кэтэх хаһ.	338	951	1300	1849	1570
Бөгүг	83	293	936	1357	1105
көмө хаһ.	1	3	10	30	15
бааһ. хаһ.	8	109	510	795	680
кэтэх хаһ.	74	181	416	532	410
Модут	69	403	1248	2128	1300
«Модут» ГУП	4	40	624	1020	915
бааһ. хаһ.	7	43	104	202	127
кэтэх хаһ.	58	320	520	906	258
Хатырык	98	404	1144	1039	780
М.Аммосов аат.					
ТХПК	14	90	468	250	290
бааһ. хаһ.	11	107	156	340	230
кэтэх хаһ.	73	207	520	449	260
Маймаҕа	11	70	156	190	160
бааһ. хаһ.	2	35	156	90	160
кэтэх хаһ.	9	35	-	100	-
Түбэ	92	207	806	907	725
«Түбэ» ПК	1	10	156	60	130
бааһ. хаһ.	7	31	286	397	281
кэтэх хаһ.	84	166	364	450	314
Арбын	28	104	416	544	498
бааһ. хаһ.	9	42	156	200	264
кэтэх хаһ.	19	62	260	344	234
Көбөкөн	51	470	988	1300	982
бааһ. хаһ.	17	180	458	550	587
кэтэх хаһ.	34	290	520	750	395
Фрунзе	33	42	260	350	542
бааһ. хаһ.	0	-	78	30	152
кэтэх хаһ.	33	42	182	320	390
II Хомустаах	45	261	1404	830	865
«Үүнэр» ТХПК	2	24	416	130	80
бааһ. хаһ.	4	67	364	350	485
кэтэх хаһ.	39	170	624	350	300
Искра	11	14	364	330	370
бааһ. хаһ.	2	4	83	130	61
кэтэх хаһ.	9	10	281	200	289
Таастаах	17	100	364	305	165
көмө хаһ.	1	10	208	85	60
бааһ. хаһ.	2	10	-	45	20
кэтэх хаһ.	14	80	156	175	85
Салбан	27	90	676	505	758
бааһ. хаһ.	13	53	468	296	627
кэтэх хаһ.	14	37	208	109	131
Нам с.	223	884	1040	1310	1006
бааһ. хаһ.	23	84	260	405	216
кэтэх хаһ.	200	800	780	905	790
УЛУУС					
ҮРДҮНЭН	1634	6077	18220	20275	18320

КИЛИЭППИТ ХАҔАН ТУПСАР?

Зоя Петрова, бэкэриинэ технолога:

— Биһиги билигин иккис суортаах бурдукка көһөн үлэлээн эрэбит. Нэдиэлэ курдук астыахпыт. Ханьык суортка үлэлиирбитин талар бырааптаахпыт. Орус килиэптэргэ көһөхпүт. Бурдук суорда намтаатын аайы доруобуйага туһалата үрдээн иһэр. Сороһур бурдуктук хаачыстыбата мөлтөх буолааччы. Ыларылаах бурдук эмиз түбэһээччи. Санэпидстанция анализтаан көрбүтэ, килиэппит нуормага эһипииттир.

Килиэппитин СР сыанаҕа Госкомитета быспыт сыанатыгар атыһылыбыт. 800 гр. килиэпит онордоххо сыаната 10 солк. буолар. 1 килиэлээх килиэппит барыта биир сыананан барар. Улуус үрдүнэн барыта 12 бэкээ-ринэлээхпит.

Кадрдарынан хаачылыгы итэҕэһэ килиэп хаачыс-тыбатыгар эмиз охсор. Намнаагы бэкэриинэ 3 сыл ыс-таастаах, анал үөрэхтээх, 25-тэн аҕа саастаах пекар-дар наадалар. Штат быһыытынан 8 пекарь үлэлиэхтэ-эх, билигин 4 эрэ баар. 4 мукосейдаахпыт, 2 экспедитордаахпыт, 4 газооператордаахпыт.

К. ЧЕРЕПАНОВ

Ой дуораана

СИРИ АТЫЫЛААҤЫН — УОРУГА ААНЫ АҤАН БИЭРИИ

Государственной Думе от ыйын 13 күнүгэр 2001 сыл «Единство», «Отечество», «Народная депутаттар», СПС, «Яблоко» уонна ЛДПР көмөлөрүнэн Сир туһунан кодексын ылыннылар, сир атыыланар буолар. Саамай киһини дыксиннэрэрэ дьин сир Россия гражданныгар эрэ буолбакка, омук гражданныгар, оннооҕор гражданствота суох дьонго эмиэ атыыланар, харчылаах эрэ буол. Сир рынок эргиргигэр кыллардылар.

Баайбытын-дуолбутун барытын чааһынай бас билигэ биэрдиһэр. Урут туох баар фабрикаларытын, заводтарытын чааһынай илигэ биэрбиттэрэ, ол үксүн омук дойдуну дьонугар тиксирбиттэр. Билигин сир аннынаабы баайы биэрэн эрэллэр. Талакаан айдаанын истэ сылдьабыт. «ЮКОС» — неби костоһунга «Лукойл» кэнигэн иккис рейтингтээх 15 олигарх бас билэр сүрдээх баай чааһынай хампаанна. Аны алмааһы чааһынай илигэ ылаары гыналлар. Билигин сир атыыланар буолла да, олоххо киирэрэ чуолкай.

Сир туһунан кодексаны ылынны улахан мөккүрдээхтик, утарсылаахтык барда. Ону телевизорга, хаһыаттарга, Россия үгүс норуота биһирин, сөбүлэһэр дьин олох сымыйанан этэллэр. Думаҕа бу боппуруоһу ылыннар кэмнэригэр Россия 37 субъекттан, ол иһигэр биһиги Саха республикатын Ил Түмэнигэр бырачыастыыр, утары докумуон түспүтүн ылымматтылар. Россия коммунистара, аграрийдара, народная патриотической күүстэр утарса сатааттылар да, куолаас ахсаанынан хоттордулар. Норуот, борустуой дьон интэриэстэрин көмүскээччи хаһан баҕарар коммунист, ханна ыарахан кыаллыбат буоллун коммунист инники кирибигэ сылдьаллара, ол курдук Аҕа дойду Улуу сэриитигэр ыарахан тугэннэргэ коммунист бастаан атакаҕа киирэллэрэ. Билигин даҕаны норуот, дойду интэриэһэ быһаарыллар күннэригэр коммунист эрэ утарылаһа сатааттылар. Дойду үрдүнэн миитиннэр, бырачыастыыр демонстрациялар бөҕөнү коммунист тэрийэн ыһтылар. Ону телевизорунан да көрдөрбөтүлэр, хаһыакка да суруйбаттылар, онон борустуой дьон туҕа да билбэттэр. Тоҕо телевизорунан көрдөрүөхтөрэй, хаһыакка суруйуохтарай, биир хочуолтан аһыы олордотторо, хайа уонна үлэтэ суох хаалыахтара турдаҕа. Биһиги республикабытыгар Сир кодексатын утаран коммунист тэрийиллэринэн бас ыйын 27-с күнүгэр миитин буолбута, ону эмиэ

көрдөрбөтүлэр да, суруйбаттылар даҕаны. Онно РСФСР культуураһын үтүөлээх үлэһитэ, Анаабыр, Аллайыаха, Абый, Орто Халыма улуустарын Бочуоттаах гражданина, РФ Журналистарын Союһун чилиэнэ Степан Дадаскинов Ленин болуоссатыгар бэйэтэ суруйбут хоһоонун «Алдьархай аана аһылынна!» миитингэ аахпытта. Ону улуһун дьонугар ааҕан билсэннэр, хайдах олохпут таннары эргийэн, тыа олохтоохтору үгүс баһыар өттө олохторо-дьаһахтара уопсай таһыма, аныгы сайдыылаах үлэ ханнык да ирдэбилгигэр эппиэт-тэбэт гына букатыннаахтык таннары баран иһэрин өйдүөхтөрө уонна кэлэр республикабыт Президентин быһбарыгар сөптөөх быһаарыныны ылыныахтара дьин эрэнэбин.

Степан ДАДАСКИНОВ АЛДЬАРХАЙ ААНА АҤЫЛЫННА!

«Сир атыылаан, атыылаһың!» — диэтиһэр, Сирбитин үлэстэ баһыар каллыһар. Вэй дьонугар эрэ атыылаабат эбиһит, Бал кимнэрэ биллибэттэргэ биэриэстээхпит!

Ситинник сирбит баһыар баай эрэттэр Сахсыра курдук түһүлээн эрэллэр. Атаһыт анныттан арҕаран ылыахтара,

Ап-чарай маҕалайдарыгар үктүөхтара. Аймах-билэ дьонум, өйдөөг, умнумаң — Алдьархай аана адыас бу аһылынна! Ким биһиги көрүөй уонна көмүскүөй. Кэп да туонарбытыгар истиэй, өйдүөй. Кырыр баралаахтар, кыраак-таныйыс Компартияны, коммунисттары. Уөҕөр баралаахтар үөҕүр-үөтүр Компартияны, коммунисттары. Саанар санаалаахтар, баҕар сааныс Компартияны, коммунисттары. Ити эрээри Сэбэһкэй кэмгэ — үйэҕэ Илээх-эйлээх этибит буолбаат. Каскылбит биэрэ — кэртэ — сырдыга, Кэнчээри ыччакка эрэлбит ырааһа. Биһир бэйэбит — бука барыбыт туһугар, Бүтүчүр бары — биһир киһи туһугар Дээрбит этэ дии. Олохпут сокуона Ол буолаар! Оччолорго дьэ уонна Оттой суоҕа дии охсуһуу — атааннаһы. Омуҕу омука утары туруоруу, кыргыһы. Туох буоллубут билигин. Билэбит ээ — Туруору туоһу Чечнятаагы иэдээн...

Арасыыабыт алдьархайга киирдэр-кирэр, Аны ытык сирбитин атыылаан эрэллэр — Төрүт буорбутун тиксиртэр буоллулар, Төрүт ыччалыт төннөрө калла, сахалар! Халык хармааннахтар тараттара уоттанина, Халҕаһаһы анныан кэллэр эрэ хаалла. «Сир атыылаан, атыылаһың!» — диэни истэни Сирбит барға баайдааһын билэн... Сааһырбыттар биһиги сотору барыаһыт, Самантан чугас, мыраанга сытыаһыт. Ыччаттарбыт эһиги хаалыахтыт, Ылыахтыт биһиги ытаһыахтыт... Төһөтүң да иһин төмкөтүң санаан Төрүт буорбутун тиксиртими түмүгүн умнумаң!

Туустаах сирбитигэр туора көрүлүөхтүт, Өбүгүт өтөвөр өстөөх курдук үөҕүлүөхтүт.

Чотчу оннук буоллулар Иенгэ эбэһкилэрэ Чохтоох, көмүстээх сирдэригэр!.. Истин-билиг, өйдөөг дүу, бар-дьонум, История билэр: бүтүн норуоту-омуҕу Ийэ сирдэриттэн үүрүлэрин, Иэдээн-алдьархай айаҕар тэбэллэрин — Сирдэрин баайын сиидэлээн ылаары, Бэйлэрин чаҕар-сүлүт гынаары... Кырыр баралаахтар кыраак-таныйыс Компартияны, коммунисттары. Уөҕөр баралаахтар, үөҕүр-үөтүр Компартияны, коммунисттары. Ити эрээри кинилэр — коммунисттар, Илэ-чачык патриот коммунисттар Олох, охсуһуу иннигэр испиттэрэ, Оросуой фашизм буулдьатыгар киирбиттэрэ!

Бүгүн бүрүкүсэбит иэдэни утары Бүтүчүр бүтүн норуоту туруоруары Син-биһир коммунист туруннулар, Сир атыылыгы боборо ыһырдыйлар! Ким хоодуот-хорсун сүрэхтээх, Ким норуоту көмүскүүр иэстээх Кэллэ, түмүсүг, коммунисттар кэжкэлэригэр, Кэнчээри ыччалыт кэскилин иннигэр! «Сир атыылыгы тохтотуң!» — диэри, «Сир атыылаһы бобуң!» — диэри.

Биһиги республикабытыгар балаһыаннаха хайдаҕый. Б. дь. бэс ыйын 26 күнүгэр Саха республикатын Компартиятын уонна Аграрнай партия Саха сиринээҕи отделениетын көүлэһиннэринэн Госдума дьүүлүгэр кыллариллибит Сир кодексын боппуруоһугар «төгүрүк остуол» буолан ааспытта. Онно академик, профессор, экономической наука доктор, тыа хаһаайыстыбатын институтун директора Матвеев И. А. этэн турар: «Саамай үрдүкү салааттабыт — Президентим «сир чааһынай бас билигэ биэрэһэ» диэбиттэ өр буолла. Ол гынан баран Россия сүрүн сокуона тахсыбакка, кыйаан хамсаабакка турар. Дьининэн И. Пахомов Президент Ыйааһын толорон, сир чааһынай бас билигэ биэрбитэ быданнаата.

Онтон салгыы этэр:

наалар бааллар: «Вашингтонга олоҕор Улахан Киһи биһиги төрөөбүт сирбитин атыылаһаары дураһыйар сураһын иһиттим.

Мин хайдах да сатаан өйдөөбөспүн: — Урдүк мэнэ күөх халлааны, сир сылааһын атыылаһааха эбэтэр атыылааха сөбө эбитэ буолуо дуо?!

— Тьял сиккиэрин, өрүс кэрэ килбиһин биһиги, олохтоохтор, даҕаны бас билэр кыахпыт суох. Олору атыылаан дьин хайа киһи айаҕар батаран этиэн сөбө эбитэ буолла?

— Бу кизэн сирим хас мунуга барыта мин норуоппар күндү, ытык: ойууруттар тыллыбыт тумарыга, дыргыл сыттаах хонууга көгүлүнэн көччүрү үрүмүччигэ — ити-бука барылар мин норуотум өйдөбүлүгэр уонна дьыдаһыгар ытык кэриэстэбиллэр.

— Бу силигилээн турар линкинэст мастар ыймахтаан тын киллэринэр сүмэлэринэн утахтамыт мин кыһыл тириилээх норуотум туһунан өспөт өйдөбүлү ингэринэн, кинилэр суугуну тураллар.

— Ол үрүн тириилээхтэр биһиги өйдүүллэрэ саарбах. Түүнүрүт-күнүстэри тининэс коораттарга олохсуйбут үрүн дьонго түбүк үгүс.

— Кинилэр онно сөбирдэх сипсирин, тэмэлдигэн кынаһын намчы тыаһын истэр, өйдүүр кыахтара суох.

— Бу аныылаах-хараалаах сир үрдүгэр олох олоһу дьин дьэ туохха наадалааһы, өскөтүн түүн модьугу кылаһарын эбэтэр көлүччэ кыгытыгар баҕалар баҕыр-

— Бүгүн тыаҕа хайдах олоһобут? Республика сүрүн хаһыаттара, радио, телевидение үлэһиттэрэ дьингээх балаһыанна туһунан суруйбаттар, иһитиннэрбэттэр. — Дьин Иван Афанасевич хомолотун биллэрэр. Итиннигэр сыһына сыһыан, баар балаһыаннаһы тупсаран көрдөрүү, тура-тура республика Президентин хайааһын республика салааттаһыттан тахсар, нөһиһиннэһи сыһаа ориентальнаһыт.

Сир — омук, судаарыстыба сүрүн бааһа. Ол хайдах да чааһынай бас билигэ бөриллээ суохтаах. Сир чааһынай бас билигэ биэрэн баран, «атыылыгытын көгүлүүбүт» диэтэххэ, биһи уон сыллааһыта совхозтары барытын эһон, суох гыналларыгар, совхозтар баайдарын бары үлэстэбит дьин албыннаан ылыт сүөһүлэргэ, ынахтарын, сылгыларын, табаларын тыа сирин үгүс олохтоохтору олус дьадаһытык, кыһалыаахтык олоҕор буоланнар атыылыгырын атыылаан, сирин сизн бүтэрбитэрин курдук, аны кыһалаттан сирдэрин атыылыгы сырыскаалаһахтара.

Экономической наука доктора, СР НА региональной экономикаһа институтун эколого-экономической проблемаларга отделениэ сэбиэдиссэйэ Иннокентий Иннокентьевич Поисеев «Төгүрүк остуолга» бэлэтиэбэтинэн, Сокуон 9 ыстатыйатыгар Россия бас билэр сирин дьаһайар дьин суруллубут. Билигин сирбит барыта Россия бас билигитигэр баар. Ол аата Москвадан олоҕор биһиги сирбитинэн «распоряжаются, продают», туҕу баҕаралларынан айбардыллар. Сир табаар буолбатах. Сир киһи иннигэр баар буолбута, киһи кэнигэн хаалыа. Тоҕо биһиги киһини табарга кубулуҕабыт. Биһиги ингэбэтин кыамаһыт. Адыһын бүтүтүн ингэс кэбистэрибит. Биһиги буолуо дуо — үөһэлэр. Оннооҕор Газпром нефпитин, газпытын атыылыгы олоҕор, барыс ылбат ааттаах. Икки сыананан атыылыгы олоҕоролор. Ордугун (разнищаны) хармааннарыгар уктаннар, аан дойду саамай баай дьоннорун ахсааннарыгар киирэн эрэллэр. Ходорковский («ЮКОС») баайынан аан дойдуга иккис миэстэҕэ тиксэр. Улэээн ылбыт хамнаһа үһү дуо ол. Чубайс ыйдааһы хамнаһа — 510 тыһ.

Сир атыылаһынгга дьоммут тоҕо наһаа туруннулар? ХХI үйэ — ресурсаны былдыһы, ресурса иһин охсуһуу үйэтэ. Тоҕо? Сир баай бүтэн эрэр. Мантан инньэ араас дойдуга баайы былдыһы туох да сыгырхайыа. Америкадан, МВФ-тан биэрбит ыйаахтарын толорон, бүтүнүү атыыланан, таннаран биэрэ олоҕоролор. Биһиги таннары сүдүсүтүбүтүгэр олоҕоробут», — дьин этэр Иннокентий Иннокентьевич.

Өйдүөх туустаахпыт, сиртэн сэрйи тахсар, сиртэн айдаан тахсар, сиртэн охсуһуу барар. Уопсайынан бары да өйдөтүбүт буолуо Госдума Россияҕа капиталистической тутулу салгыы сайыннараҕа сокуоннары таһаарда, ол курдук саҕа КЭОТ, пенсионнай законодательство уонна Сир кодекса. Оһон инникитин историяҕа бэйэтин дойдутун анныгар буомба уурбут курдук киириэрэ. Онтон Путин Россияҕа саҕа революция аҕаһынан буолуоҕа дьин политикаҕар сылыттыллар.

Михаил КУГДАНОВ, коммунист, историк

Сир кодекса ҮЧЧАТ УҤУКТУОН НААДА

Сир чааһынай бас билигэ биэрэн туран атыылаһыны көгүлүүр туһунан кэпсэти кэнээт иһэр. Сотуруга аҕа Россия Госдуматыгар бу боппуруоһу дьүүлээһи кэмигэр депутаттар сутуруктарынан киирсэллэрин телевидэрин көрбүтүтүтүт. Арай Россия сирин чааһынай бас билигэ биэри саҕаланнаһына уонна атын дойдугар гражданнына сирбитин атыылаһан, эргинэн бардаһарына, сутуругунан эрэ киирсэбэттэрэ буолуо — сир былдыһы хаан тохтуулаах, кыргыһылаах буоларын исторической чаччылар туоһулууллар.

Цивилизованнай дойдуга бэйэлэрин сирдэрин атын дойдугар гражданныгар көгүл-боско атыылаабаттар иһи. Тоҕо Россияҕа эрэ сирбитин ыскайдыахтаахпытый? Сир атыылыгы, эргинэр эрэ буоллаһытына, тыа сирэ үчүгэйдик олоһу, дойдуну хорҕуйууттан быһыахпыт дииллэр. Кремльгэ олоһон сир туннүгүн көрөөччүлэр ити курдук санаалаахтара буолуо. Биһиэхэ бөдөн хаһаайыстыбалары быҕарытар дьүккүрдээхтэр. Атын дойдуга быҕархай хаһаайыстыбалары аҕыаталлар, хаһаайыстыбалары бөдөнсүтэллэр. Биһиги итиннигэр суолу тутуспыт. Ким эмэ быҕархай хаһаайыстыбалаах сарсыардаттан кизэһэнгэ дьери өрөбүлэ уонна

уопускаҕа суох үлүһүйэн үлэһитин дьэ. Маннык олох наада дуо? Эдэрдэртэн ыйытын. Арааһа, ыччат күн тахсыаһыттан киириэр дьери үлээһэн мөхсөрү биһирээбэтэ буолуо. Хаһаайыстыбалары быҕарыты, сир атыылаһыны, ол иһигэр тыа хаһаайыстыбатыгар туттулар сирдэри, бу былыргыга төннүү буоларын бары биллэрлэр. Сэбэһкэй кэм саҕана биһиги дойдубут бэйэтин бэйэтэ аһынан-үөлүнэн толору хааччынар этэ. Билигин аһыар аспыт 55 бырыһыана атын дойдугартан тизлээн кэлэр. Москва, Санкт-Петербург коораттарга бу көрдөрүү 80 бырыһыанга тиийэр. Россия тыа хаһаайыстыбатыгар туттулла сылдьыбыт 30 мөлүйүүн гектартан ордук сирбит быраһылына, аны 12 мөлүйүүн гектар бааһына туһата суох сытар. Ити сирдэритин туһаҕа таһаарыахпытин сизмэ тиийбэт, уматык, уобурдуу эмиэ кэмчи.

Советской Союһу ыспыттарын кэннэ норуот хаһаайыстыбатын ханнык эмэ салаатыгар балаһыаннаһа тупсуодунааһар таннары туһуу баар. Ол онугар уоран-талаан, албыннаан байыттар баар буоллулар. Кинилэр биллигин сирин приватизацияларын онгостолор, биллэн турар, бэйэлэрин интэриэстэригэр.

Дьэ, маннык тыын боппуруоһу тула общественность бүтүннүүтэ турунуохтаах этэ. Ол суох. Бэс ыйын 27 күнүгэр Дьокуускайга Ленин болуоссатыгар буолбут миитинаны туоһулуур. Букаһын аҕыаһа киһи дойдутун уонна норуотун интэриэһин иһин кыһаллар эбит дьин

түмүккэ кэлэбин. 1990 сыллаахха ССРС-ка Рьыжков салайар правительствота табар сыанатын 30-40 бырыһыан үрдэтэргэ санаамытыгар депутаттар хайдах курдук айдааны тардыбгыттарын билэбит. Онтон 1992 сылтан Ельцин-Гайдар правительствота сыананы көгүл ыһытыгар норуот саҕата суох олоһон биэрбитэ. Дьон сбербааннарга урууммут харчылар «умайбыта». Жилищнай-коммунальнай, пенсионнай реформаларбыт норуот интэриэһигэр бараллара эмиэ саарбах курдук. Оһон общественность куолаһа суолтаны ылбат уонна итинни кытта былаас аахсыа дуо. Норуот санаатын кытта аахсыбакка эрэ үрдүкү былаас сир атыылыгы олохтоон барыа. Манан сибэстэһэн бэйэтин санаатын, позициятын билигин ыччат биллэриэхтээх. Кини син-биһир хоһууһаттан, бааһынаһтан, сүөһү иитииттэн ыһыллар аһынан-үөлүнэн олоһуо турдаҕа дии. Омук дьонугар кулут буолуон баҕарбат буоллаһына, төрөөбүт дойдутун, норуотун интэриэһин, бэйэтин инник кэскилин бүтүн толкуйдаан көрдөбүтү ордук буолуо этэ. Уһуктуон наада.

Василий АЛЕКСЕЕВ

МИН БУ ҮТЫК СИРИМ

1855 сыллаахха индеецтар биис уустарын ытык кырдьаһа Сизлэ Сьюамиш Америка Президентигэр Франклинга ыһытат ааттал суругар маннык муударай са-

ҕаһалларын дуоһуһа истибэт буоллааха. — Индеецкэ уу үрдүнэн тыал оонньуурун көрөтөн, мутукча сытын ингэримит ардах кэннинээҕи сиктээх сиккиэр сирэйигэр биллэн ааһарыттан ордук мойиһи туймаардар дуоһуһуу, ама, баар буолуо дуо.

— Аар кырдыаһас сирбит биһиэхэ күндү. Бу сир үрдүгэр баар кыһыллар, мастар уонна дьоннор биһир салгынынан тыһналар. — Үрүн киһи хаһан даҕаны тыһна салгына уратылааһын өйүгэр да оҕустаран көрбөккө олоһу олоһуоҕа. Кини өр ыалдьан, сордоһон өлөн эрэр киһи кэриэстэ, сыты-сымары араарбат.

— Салгы бараксан бу сиргэ олоһу тутан турар. Чэбдик тыал биһиги оҕолорбутун эрчийэр, көтөр кынаттаан көччүтэр.

— Өрүстэр биһиэхэ хаан уруу аймак кэриэстэ чуҕастар. Кинилэр биһиги тыһыммытын уһаталлар, ончолорбутун үрдүк арҕастарын устун сүүрдэллэр, оҕолорбутун хаһан да мунгутахсыһаттар, хоргуһаттар.

— Ол үрүн киһи бу биһиги сирбит үрдүгэр баар хамсырга-харамаһа эт-хаан аймаһын курдук харыстабыллаахтык сыһыаннаһа дуо?!

— Оттон биһиги сиргэ үөскүүр хамсырга-харамайа суох сатаан олоһу олоһот норуоппут.

— Өскөтүн бу сир үрдүгэр киһи эрэ соҕотун туран хааллаһына, өр-өтөр буолбакка, бэйэтэ чуңкуһа, хараастан өлүүрэ.

— Биһиги тула туох буолара барыта бэйэбитигэр

эргийэн кэлэ турар. Бу аан ийэ дойдуга бары барыта биһир тардылааһа, биһир киһи тула эргийэр.

— Сир атыылаһыт. Ийэтин атыылаан, эргинэн байыт киһи баара биллибэт. Сир киһи бас билбэт. Биһиги туох баарытын сир дьаһайар, төрөтөр уонна бэйэтигэр төттөрү ылар.

— Өскөтүн, кыһыл тириилээх киһи бу сир үрдүгүн сүтэр-симэлийэр күнүгэр киһи туһунан өйдөбүлү быһыт буолан быралыйыа. Оччоҕо мин норуотум өлбөтөх дууһата тыа хас биһирди маһыгар, өрүстэрин кытылларьгар үйэлэр туһары олохсуһа туһуөҕө.

— Ол тоҕо диэтэххинэ, мин норуоппар бу төрөөбүт ытык буора, ийэ барахсан төрөһүт өвүтүгэр сүрүһүн хас биһир тэбиитин, хаанын сылааһын аныһын кэриэстэ, дэбигис өйдөмөт тыһын суолталаах.

— Өскөтүн, үрдүк сололоох үрүн киһи, бу кэриэсхомуруос ийэ буорбутун атыылаһар күнүгэр кэллэһинэ, биһиги ийэ сирбитин таптырбыт курдук таптыах туустааххын.

— Араҕаччылаа биһиги курдук бу күүбү. Бу сир араҕаччылаа, умнууга кэһимэ.

— Бэйэһэр эрэ баар күүскүһэн, бас билэр дууһанынан, сүрэһин тэбиитинэн харыстаа. Харыһый, бу ытык сир оҕолорун, сизнэригэр тутастыгар. Таптаа бу сир, сүгүрү Айыһы тоһон таһара биһигини бука барыбытын, араҕаччылыр күүһүнэн...

«Кыһылы» хаһыаттан

«Отуу уотун»
Ыалдыта

Прокопий СТЕПАНОВ

Россия Суруйааччыларын уонна Журналистарын союзтарын чилиэннэрэ, биллиилээх прозаик, талааннаах тылбаасчыт, хомоҕой тыллаах хоһоонньут, ураннык суруйар уочаркаһыт Прокопий Егорович Степанов бүгүн биһиги редакциябытыгар ыалдыттыыр.

П.Е. Степановы быйыл саас Саха сиригэр журналистарын VI-с съезигэр делегат быһыытынан киирэ сылдьан көрсүбүтүм. Кини Булуҥ улууһун «Маяк Арктики» хаһыатыгар үлэтир, онтон делегатынан талыллан (тыыл ветерана буоларынан босхо выезд биэрбиттэрин туһунан) съездкэ кэлбит этэ. Съезд кэмигэр кэккэлэһэ олорон бэрт элбэҕи сэлэспиппит, хардарыта торбоолоспуспут.

Кылгастык билиһиннэрэр буоллахха, П.Е. Степанов 1931 сыллаахха Кэбээйигэ төрөөбүтэ. Урдук үөрөхтээх историк. Ол эрэри айар үлэ алыбыгар ылларан олоҕун таһаарылаах өттүн хаһыат үлэтигэр анаабыт суруналыыс буолар. «Кыым» хаһыат аналаах корреспонденынан үлэли сылдьан элбэх уочаркалары бэчээттэппитэ, онтон сүүмэрдэммиттэрэ «Хотугу Сулус» сурунаалга тахсыбыттара. Холубур, Верхоянскскай оройуонун «Энгэ» совхозун чулуу суоппара И.А. Рожин туһунан «Суол уххана», Б.А.М. элэр туттааччыта М. Желева туһунан «Түбүктээх күн», Кэбээйи оройуонун «Кировскай» совхозун директора П.А. Кейметинов туһунан «Ил-эйэ эйгэтигэр», Аллара Кураанах көмүһү байытар фабрикатын аппаратчицата Г.В. Петрухина туһунан «Урдук итэҕэл», аатырбыт булчут А.И. Кривошапкина туһунан «Киис, саарба сатабыллаах сонордута» о.д.а. уочаркалара ааҕааччылар биһирэбиллэрин ылбыттара.

Прокопий Степанов «Үтүө доҕоттор» диэн кэлэспээннэрин хомуурунньуга 1990 сыллаахха бэчээттэммитэ. «Тумалды дьонноро», «Халаан уута» сэтһэннэрэ туспа кинигээнэн тахсыгалаабыттара. Билигин 16 бэчээтинэй лиис кээмэйдээх романа «Бичик» кинигэ кыһатыгар киллэриллэ сытар эбит. «Наһаа улахан, ангарын сарбыайыт», — диэн хомоллуттар.

Үгүс хоһоонноро республика араас хаһыаттарыгар, сурунаалларыгар, хомуурунньуктарга бэчээттэммиттэрэ, ааҕааччыларга сөбүлэспиттэрэ. «Мохсоҕол» диэн новеллата республиканскай бириэмийэниэн бэлиэтэммитэ.

Сааскы көрсүһүүтэ Прокопий Егорович: «Таллан Бүрээ уонна Николай Рыкуновка аналлаан суруйгалаабыт хоһооннордоох этим», — диэбитэ. Ону истээт, тийээр да ытыгар диэн хаһыра түспүтүм. Киһим ытыгах буолбута. Хоһооннорун түспүтүм ыраатта. Сурук киириитэ сэдэхсийэр кэмим кэтэһиннэрэн хаһаана сыппытым. Ол кэмим тийэһин кэллэ бадахтаах. Дьэ, онон бүгүн биһиги хаһыаппытыгар Прокопий Степанов ыалдыттыыр.

Григорий ЭВЕРСТОВ

ТАЛЛАН БҮРЭБЭ

Дьүһүнүнэн да бүрө
Ааттаах поэт Таллан Бүрө
Хараҥа, ыйданга түүнү
Хатыһан туран туойара,
Көмүс саптаах «өтүүнү»
Күн уоттатан хатара.

Диринг, түгөхтээх куолаһа
Иһиллэн аһар өтөр-өтөр.
Поэзия чымаан очуоһа
Буолан кини үрдээн көстөр.
Талаана төһө сүдүтүн
Таайа сатыыбыт күн бүгүн.

Көмүллүбүт томторуттан
Таллаан уоттаах хараҕа
Таптаан туойбут Өлүөнэтин
Таннары көрөн сыттаҕа,
Ону таайан дуу, эбэтэ
Долгунунан ыспахтаһар.

Уолан Эрилик буолан
Үөһө кырайдан тахсара,
Хотой сытыы хараҕынан
Эңсиэлитин анаара
Ол иһин да, мээниэрэ
Таллан Бүрө дэммэтэҕэ!

Киэн Эңсиэли эбэ хотун
Инигини эрэнэ кэтиир,
Саҥа төрөөбүт өтүтүн
Ийэ сэрэнэн оргууй биһиир.
Поэт хаһыс хос-хос сиэнэ
Ити сыттаҕай биһэнэ?!

2000 с. Булуҥ

Николай Рыкуновка

Турар алаас саҕатыгар
Кини аспыт аар сэргэтэ,
Ыһыах ахсын онно мустар
Эңсиэли дьоно-сэргэтэ.

Лирик-поэт үс күлүгэр
Эдэр, эмэн тонхойо үгэр,
Сибиэнэ суох ытык уңуоҕар
Сибэкки дьөрбөтүн ууар.

Киэн хоннохтоох отчут этэ,
Күөх быйан ситтэр эрэ
Этин-сиинин тэнитэ
Эбэттигэр киирэрэ.

Сыраласпыт көлөһүнүн
Сыа-сым курдук туйгара,
Бочкууран, күһүнүн
Боскуйатын туруорара.

Талыы-талба оҕолоро -
Талыыкан хоһоонноро
Кэбиһиллээх от буоланнар
Кэчипирээн тураллар.

Арбаабалпын күүркэтэ:
«Ааттаах поэт эбит!» - дэтэ,
Айбытын дыкти кэрэтэ,
Арыллан иһэр күннэтэ.
2001 с. Булуҥ

БИҢИГИ, КЭБЭЭЙИЛЭР

Урут биһиги, кэбээйилэр,
Туспа улууспут суох этэ.
Төрүспүт ууспут Нам сиригэр
Түөрөхтөнөн түспүтэ.

Хомуньуустар куомуннаһан,
Хобугунаһа түспүттэр,
Онтон-мантан самсааннар
Туспа оройуон онорбуттар.

Горнай, Нам, Бүтэй Бүлүү
Сорох өттүн күрүөлүү
Быһа анһан ылбыттаттар,
Быыс тоһоҕо аспыттар.

Бүччүм сирдэнэн-уоттанан,
Бүкпүт дьоннору мунһан,
Сирэ-тала барбакка
Симмиттэр биир хааһаха.

Дьэ билгин өйдөнөн,
Төбөбүтүн өрө өндөтөн,
«Мин Наммын», «Мин Бүлүүбүн» -
Дэһэр буолла үксүбүт.

Уруккута уруурҕаһан
Эйэлээхтик «эн-мин» дэспит,
Кэнэн саннаах да буолларбыт
Кэбээйилэр этибит.

Ол бэйэбит туох буолан
Үрүө-тараа бардыбыт,
Улуустарга тарҕаһан
Олоробут ордук дуу?!

1.05.2001 с.ыл

«Тэңнээх хапсыы буолуо дуу?» Рецензия

Өндөрөй Кэбээкэп «Этэр тылым дорҕоонноро» диэн хомуурунньуга үгүс тыһыынча маннайгы сылын, маннайгы аңарыгар бэчээттэнэн бүтөн, күн сиригэр көрдө. Хомуурунньукка орубуна 20 хоһоон киирбит.

Этэр тылым дорҕооннорун иһилии, билсэ кинигэбит лиһин арыабыт. Кинигэ «Мин Наммын» диэн хоһоонунан саҕаланар. Хоһоонньут иккис дойдун оҕостон олоҕор, үлэлээбит Намын сиригэр хойуан өссө «Хатырык», «Көбөкөнүм барахсан» диэн эмиз хоһооннордоох. Ону таһынан бу темага холбоон эттэххэ «Дойдубар» диэн хоһоон баар. Барылар да тук курдук хоһооннор. Киһиэхэ төрөөбүт-үөскэбит сирэ, кини киэн туттуута, хайаан араһыай. «Дойдум эмиз собото» диэн хоһоонго тохтоон ааһыабын. Кэлэспээннэ киирбит Кэбээйи бөдөн, хайысытытан харыс усталаах, эмиз соботун туһунан ааҕа олоҕор сыһаабын уута сүүрэкэлиир, ачык иһин курулуур. Маңы аахпыт эрэ киһи авторы бэйэтин илэ көрөбүн. Кырдык даҕаны Кэбээйи уола дии саныыһын. Дойдун эмиз собото хайдах эбитий:

**Иһэ-чөһө мөтөйөн,
Сүһүн этэ томтойон,
Күлүмүрдүү кытаран,
Моторуйан, дьэ собол!**
Бөдөн, эмиз собо туһунан амантан ордук хайдах этиэниг. Үчүгэй хоһоон.

Комсомол туһунан икки хоһоон баар. Билигин кэмгэ элбэх айар үлэһиттэр комсомол туһунан сырдатан суруйууну тумналлар. Комсомол туһунан төһөлөөх элбэх айымньы суруллубута буолуой. Биэр үксүн онтон да төрүөттэн буолуо. Санааны дьэ тугу булан этиэххэ сөп эбитэ буолла. Ол эрэри аспыт олохтот эдэр сааһын остуоруйатын, үлэтин-хамнаһын кэрэһэлээн көрдөрбүтүгэр махтанаахха эрэ сөп. Арай маңы ылыахха дуу...

**Комсомол...
Бу тылы хайдах да көннөрү
Тыларга киллэрбэт эбиттин.
Мин дьылҕам, мин дьолум,
Олобум
Бу тылынан алтыһар эбиттэр.**

Билигин кэмгэ үлэһит илии үлэлээбит хамнаһын дьаныһан-дьансыһан да туран кыайан ылбатын туһунан «Хамнас» диэн сатирическай хоһоонугар бэртээхэй тэңнээх биллэри, холоһууннары туттан хаарыһан ааһар. Дьэ уонна ол кэлбэт харчыны күүтүү туһунан манньк диэн түмүктүүр:

**Кэлбит кэми түэни,
Өйгө баппат үйэни
Уота бүлүмүт оһоххо
Ууруллубут күөспүтүн
Хаһан буһан тахсарын
Кэтэспэксэ толукта.**

«Аныгы салайааччы мэтириэтэ» (Дьингээх олово) хоһоонугар тус бэйэтин үлэтин-хамнаһын, сүүрбүтүн-көппүтүн туһунан суруйуута, кини курдук эмиз харчы көрдүүр салайар үлэһиттэр олохторугар сөп түбэһэрэ чуолкай. Автор тэрилтэтигэр финансовай чааһы бэйэтэ салайарынан, үлэһиттэрэ кини илиитин-атаһын кэтэһэллэрэ саарбаҕа суох, биллэр суол. Ону

бэрт итэҕэтиилээхтик бу курдук диэн түмүктүүрүн быһааран этэр наадата суох дии саныыбын.

**Дойдубар кэлбитэ
Дьоно күтүтэн тураллар.
Төһө-тахча аралтын
Сылыстыырдыы көрөллөр.**

«Хоһоонунан реплика» кинигэ тахсыбытын быһыытынан суруллубут суоруллубат. Бу хоһоонго таарыйтарбыт дьон кинигэ киирдим эрэ диэн соччо үөрүөхтэрэ суоҕа ғынан баран, ханнык Тулааһынап тутуута, ханнык Үрүмээһэп үлэтэ буолалларын намнар эрэ сэрэйиэхтэрэ. Атыттар ааҕыларыгар хоһоонньут дорҕоонор дьүөрэлэһилэрин хата кыайа-хото түспүт диэхтэрэ.

**Тулааһынап «тутуута»
Үрүмээһэп «үлэтэ»
Сылы кыайан ааспакка
Акылаата айгыраан,
Истиэһэтэ эбэһинээн
Суулар куттал суоһаата.**

«Госдума» хоһоонно ааҕааччы үксэ да сөбүлэһиэ дии саныыбын. Билигин кэмгэ харах ыстала оностубут телевизорытыгар Госдума үлэһиттэрин туһунан эһин-эһини көрдөрөн, сырдатан ахан биэрдиһэр. Кинилэр бэрээдэктэрин туһунан бэл таас дьүлэй дьон көрөн да өйдөөбүт буолуохтаахтар.

**Хаалтыс быстар, хол хойдор
Баттахтаһыы, сосуһуу
Икки «Фронт» араһар
Дьингээх киирсии, охсуһуу...**
Анабыл хоһооннор: «Доҕорбор» Н.И. Сивцевкэ, «Мин кэллим ийиэхэ» М.В. Петроваҕа.

Анабыл хоһооннор буоланар уратылар. Тустаах дьонугар олохторун кэрэһэлиир бэлиэ түгэннээхтэр уонна үрдүк убаастабыл иэйиһилээхтэр.

«Тэңнээх хапсыы буолуо дуу?» хоһоонго автор хоһоон суруйуутун уустугун уонна ыараханан туһунан тустууан кубулдьутан этэр. Ол быһыыгар салла быһыытыгар, хойутаабыт хоһоонньутуу сүөм түһэн саарбаҕалаан ылар:

**Аны кэлэн тоҕо харсан
Сордоннобуҥ буолаҕай?** - диир.

Онно элбэх билии-көрүү, дьарык баар буолаһына сатаныан сөбүн туһунан бу курдук диир:

**Ол эрэн...
Хаһыат көрөн, кэтэспээн ааһан
Дьарыстааммыт киһи дуу?
Оччобуна «быччык» үүнэн
Тэңнээх хапсыы буолуо дуу?**

Эбэтэр очеркист буоларын быһыытынан прозага кеспүт киһи диирэ эбитэ дуу? Хоһоон суруйуутун ыараханан туһунан элбэхтэр бэйэлэрин айымньыларыгар кырдыктыаары билиһэн этэллэр. Талаан киһи аайы баар дииллэр. Онтон талаан 95%-на үлэ буоларын уһунан улуу Гете эппиттээх эбит. Манан сиэттэрэн эттэххэ тустуу кытаанаҕа өссө иннигэр турдаҕа.

Олох төрдө уонна тыһына буолбут таптаһан ханнык да хоһоонньут тумнубат быһыылаах. Манна автор үс лирическай хоһоонно баар: «Мин эрэ бу кэрэ», «Эти эрэ эн миэхэ», «Кэргэни дьүһүйүү» (дэһэбэлэни). Үһүн даҕаны сиппит-хоппут хоһооннор. **Телевизор экраны
Күчүбүһа умайар,
Ол тухары реклама
Тогтообокко суккуллар.**

Эбэтэр:
Аһыыр аспыт оннугар,
Хамнас ылар суотугар
Тугу, тугу көрөбүт,
Тугу, тугу истэбит.

(«Холокосто, хоһооно уонна бүү»))

Хал буолуохпутугар диэри көрбүт рекламатыттан, күннээҕи олохтон сатирическай хоһоон тахсан кэллээ ити. Этэр эттэҕинэ барыта дыһ-дыһ курдук оннугар буолан иһээччи.

«Ханан этэй...» диэн хоһоонго автор урукку былаас түктэри дьайыһыларын сүрүн өртүн хоһоонугар эридьиэстиир. Билигин кэмгэ былаастарын билдээһыт бассабыыктар бөлөхтөһүүлэрин, кинилэр өртүлэриттэн турбут кандидаттар тылларын-өстөрүн эрэммэтин, сабыы лозунга киллэрэн көңүл олох кэлбитин билбэккэ эмиз уһун кэмгэ батталга түбэһиэхпит диэн дьаахханар. Кыһыйан-абаран, абаран-сатаран туран бу курдук дэтэйилэр:

**Дьэ эрэ, тиис тиискэ
Тиксэр кэммит кэллэ дуу,
Дьэ эрэ, муос муоска
Харсар күүммүт үүннэ дуу.**

**Мүччү тутуоҕо манньк күн
Эргиллэбэт хаһан да,
Ону өйдөөн күн бүгүн
Турунарбыт уодьбаата.**

Хоһоон бүтэһигэ билигин олохтот уопсай сыала-соруга буолбут тылларынан түмүктэнэр. Айымньы 1999 сыл алтынны ый 20 күнүгэр суруллубут. Манан сылыктаатахха быыбардар чугаһаан эрдэхтэрэ.

«Илдийи дуу бу миигин ол долгун үөһүгэр» - лирическай хоһоон. Кинигэни тылын-өһүн тэтимирдэр, уус-уран тыла умсугутар, хапсыһыы толоонун ортоугар угуулар биэр бастын айымньыларын биридэстэрэ.

Түмүктэнэн этэр эбит буоллаха, Өндөрөй Кэбээкэп үгүс хоһоонноругар олоххо бэйэтин көрүүлэрин этэр буолан, киһи быһааран биэрэрэ суохха дылы. Дойду ытыгар урукку да, билигин да политикатыгар уонна олоххо баар итэҕэс-быһаас өрүттүгэр эйэлэспэт, бэйэтин санаатын аһаҕастык этэр кэтэҕэйдэммэт хоһоонньут. Киниэхэ ордук лирическай уонна сатирическай хоһоонноро тахсыылаахтар. Кинигэҕэ сиккэй хоһоон диэх суох. Ама доҕор, сүүрбэ хоһоон иһигэр мөлтөү талан кыбыттаҕай. Араас ырыаһыт эгэлгэлээн ылыһыра, үгэргир үгэтэ, холуйар холоһуна бэйэтин олоҕор олоҕун, үлэтир үлэтин быһыытынан эһин араас буолар. Онон хоһоонньут хоһоонньуттан, ырыаһыт ырыаһыттан атына кини семантикатын тахсар. Семантика туспа быһыылаабыттан-тутуулаабыттан хоһоонньут, ырыаһыт, суруйааччы айар үлэтин стилэ тахсар. Онон суруйааччы, поэт семантиката саҥа, сонун, эриэккэс буолуох тустаах диэн этэллэр. Автор тыла-өһө онук ураты да буолбатар, көннөрү тылларынан сорох-арыт сонун тэңнээһиннэрдээх, эриэккэс холоһунардаах строфалар кестүтэлээн аһаллар. Кини хоһоон суруйуутугар литература теориятын балайда билбэхтээр.

Ону айымньыларын аахпыт эрэ киһи тутта өйдөн сөп. Суруйар суруйуутун сүрүн сүүрээнинэн (течение) сатирическай хоһоонноро буолаллар. Тылы мускуйуу ыарыытыгар ыалдыбыт, айар алыбыгар ылларбыт хомоҕой хоһоонньут. Өссө эбэн этэр буоллаха олох поэт киһи сылдьар эбит диэн сыаналыыбын. Кэлэр өртүгэр поэзияҕа кини этэр тылын дорҕоонноро дуораһына туруохтуннар диэн албаһыһынан ырытыыбын түмүктүүбүн.

**Иннокентий УСХААН,
бэйиэт,
РФ Журналистарын
союзун чилиэнэ**

Хаартыскаҕа (уңаттан хаҥас): ЖЖК министерствотын эппиэттээх үлэһитэ учуонай А.П. Кылатчанов, пресс киһи со-труднига К.И. Порадина, тэрилтэлэри кытары ахсаанга киһи директора Г.Д. Абрамов, автор А.Г. Кобяков, кэргэнэ С.Д. Кобякова кинигэлэр сүрэхтэниилэрин кэмигэр.

ҮЛЭЛЭЭБЭТ ИЙЭЛЭРГЭ БЭРИЛЛЭР ПОСОБИЕ

Саха Республикатын Үрдүкү Сэбиэтин 1992 сыл муус устар 3 күнүнээҕи 907-11 №-дээх уураабынан 4 уонна онтон элбэх оһуу төрөппүт уонна кинилэри 8-гар диэри ииппит дахталларга уонна оҕо эрдэхтэриттэн инбэлииттэр уонна кинилэри 8 саастарыгар диэри ииппит ийэлэригэр Уҕук Хотугу сир оройуоннарыгар 15 сыл үлэ ыстаастаах буоллахтарына дахтар 45 сааһын туоллаһына кырдыаһынан пенсия ананара.

Государственный Мунньах (Ил Түмэн) уураагар сөп түбэһиннэрэн ыйыллыбыт уураах көтүрүлүүбүтүнэн сибээстээн 2001 с. тохсунньу 1 күнүттэн итинник усулуобуйалаах дахталлар үөһэ ааттаммыт категорияларыгар кырдыаһынан пенсия оннугар пособие ананар, ол эрэри үлэлээбэт ийэлэргэ эрэ.

РФ Пенсионнай фондатын улуустаагы (куораттаары) управлениелара дахтар бастайааннай оһорор сиринэн ийэ сайабылыанна киллэриитинэн ый аайы бэриллэр пособиены аһыһылар.

Пособиены аһыһыр быраабы быһаарыа ирдэннэлэр 15 сылыгар, үлэ ыстааһа биир сыл балтараа сыл курдук чэпчэтиллээх аһыһыһытын учуоттаан туран Уҕук Хотугу сир оройуоннарыгар эрэ үлэлээһин учуоттанар.

Маньаха үөрэни, сулууспалааһын, 1 группалаах инбэлиити уонна инбэлиит оһуу көрүү кэмнэрэ уонна Пенсиялар тустарынан сокуон 92 ыстатыйатынан көрүллүбүт атын даһаны кэмнэр ирдэннэлэр ыстаас 15 сылыгар киллэриллибэттэр. 3 сааһыгар диэри оһуу көрөн уопускаа оһору күмэ 1992 с. алтынны 6 күнүгэр диэри эрэ кэмгэ киллэриллэр.

Пособиены олохтуур туһунан сайабылыаннааһа манньк докумуоннар сыһыарыллыахтаахтар:

- сааһын туһунан,
- үлэ кинийскэтэ эбэтэр үлэ ыстааһын бигэргэтэр атын даһаны докумуоннар,
- оһолор (инбэлиит оһолор) төрөөһүннэрин туһунан сибидиэтэлистибэлэр (сибидиэтэлистиба) уонна ийэ кинилэри (кинини) 8 сааһыгар диэри ииппитин бигэргэтэр докумуон,
- оһолор (инбэлиит оһо) төрөөһүннэрин туһунан сибидиэтэлистибэлэр (сибидиэтэлистиба) уонна ийэ кинилэри (кинини) 8 сааһыгар диэри ииппитин бигэргэтэр докумуон,
- оһуу оҕо эрдэбиттэн инбэлиитинэн биллэр туһунан МСЭ ыспыраапката,
- үлэтэ суох буолууга пособие төлөбүрэ

төлөмтөһүн туһунан үлэнэн хааччыйар сулуоспа органнарыттан ыспыраапката.

8 саастарыгар диэри оһолору (инбэлиит оһуу) иитини манньк докумуоннар: олохтоох даһалта ыспыраапката, биргэ оһолорлорун туһунан ЖЭУ ыспыраапката, улааппыт оһолор паспордара уо. д. а. докумуоннар — биргэтиэхтэрин сөп.

Пособиены олохтооһунга иитэ ыйыллыбыт оһолор төрөппүт оһолору кытта тэнгэ учуоттаналлар. Өкөтүн пособие көрдөспүт дахтар оһотун төрөөһүнүн туһунан сибидиэтэлистибэтигэр, ийэнэн суруллубатах, ол эрэри кинилэри иитэ ылбытын туһунан докумуоннары кини киллэрибит буоллаһына, ити оһолор хас биридилэрэ 8 саастарын туолуохтарыгар диэри ииппиттэрин туһунан усулуобуйаа учуоттаналлар.

Пособие кээмэйин Саха Республикатын Правительствота сылга биридэ олохтуур уонна ол табаардар сыаналара үрдээһининэн сибээстээн индексацияламмат. 2001 сылга пособие кээмэйэ 1500 солк. таһымынан олохтонно.

Пособие дахтар пенсияга тахсар уонна туолор диэри болдоххо олохтонор. Пенсияга тахсар сааһын

туоллаһына пособие төлөбүрө тохтотуллар, онон дахтар сааһынан пенсияны анаһар туһунан сайабылыаннаһы эмиэ киллэриэхтээх.

Бу иннинэ кырдыаһынан пенсия ананаммыт, ол эрэри пенсияга тахсар саастарын туола илик үлэлээбэт дахталлар бэйэлэрин баһаларынан пособиены ылыга кириэхтэрин сөп. Маньаха кинилэр пособиеларыгар иитимниилэригэр наһаа баһалар, үрдээһингэр, иитини тэнгэ толуйар төлөбүрдэр аһыһылабатарын уонна пособие саамай кыра пенсия улаатаһына даһаны үрдээбэтин билээх тустаахтар.

Ийэ республика тас өттүгэр көһөн тахсар түбэлтэтигэр пособие төлөбүрө тохтотуллар уонна кини эргиллэн кэллэһинэ эрэ ол төлөбүрэ сөргүтүллэр.

Пособие үлэлээбэт ийэлэргэ эрэ ананарынан, үлэһэ киридэһинэ, ол туһунан пенсионнай сулуоспа органнарыгар иитиннэрэр эбээһинэстээх.

И. ИВАНОВА,
пенсиянан
хааччыйыһа
отдел
кылабынай
специалиһа.
«Саха сир»
таһыатман

ИДЬУО ИИТИННЭРЭР

30.07.01 с. Кириллин М. Н. уонна Мохначевская Р. Н. постака туран, лицензията суох бултаммытын иһин 8 хатыйы, балыктааһын быраабылатын кэһии иһин 9 илими былдыаатылар.

Эмиэ ити күн 1 Хомустаахха дьыт туннугунэн кириэн, баһыһыканы уонна аһы-үөлү уорбуттарын туһунан биллэри кирирдэ. Бэрэбиэркэ ыһтылар.

31.07.01 с. Хамаҕатта аннынааһы боротоокаа киһи ууга түспүтүн туһунан биллэри кирирдэ.

01.08.01 с. «Талба» ырыһынак дьыэтэ умайда.

Эмиэ ити күн автобустан автомагнитоланы уорбут киһи чуолкайданна уонна тутулунна.

01.08.01 с. Үөдэй Оторугар сөһү күраммата көһүнэ.

02.08.01 с. Салбан — Таастаах маршрутуан холбоһуктаах рейдэрэ 3 нарезтаах, 8 булт саата, 20 илим былдыанна. Буруйдаахтарга административнай боротокуол толорулунна.

Эмиэ итин күн Граф Бизэрэгэр күөлгэ киһи тимирбитин туһунан биллэри кэллэ.

03.08.01 с. Нам с. Почтовой переулок 5-һин 2 квартиратыттан харчыны уорбут киһи чуолкайданна уонна тутулунна.

04.08.01 с. 1 №-дээх постака туһаннаах докумуоннара суох 80 бытгыылка арыгы былдыанна, административнай боротокуол толорулунна.

05.08.01 с. «Ветеран» маһаһын туннугунэн ккириэннэр биллибэт дьоннор аһы-үөлү, арыгыны уордулар.

03.08.01 с. Хамаҕатта маһаһынын үрдүнэн ккириэннэр табаар-матырыһаал сыаннаһары уонна 10224 солк. уорбуттар чуолкайданньылар уонна тутулунулар.

Кыра күлүгэнигибэ иһин 2, общественной миэстэһэ итирик сылдыһы иһин 10 киһи, милиция сотрудниктарыгар өрөлөөһү иһин 2 киһи аһыһылына.

ГИБДД линиятынан 36 боротокуол толорулунна, о. и. техниканы итирик туруктаах салайыһы иһин 1 киһиэхэ, техниканы ыһтар даһабырыаньыта суох сырыһы иһин 2 киһиэхэ.

Бастагы уонна иккис постарга налоговой инспекция, санэпидстанция, «Хоту» СПХ, ОГПС, улуусПО, УКБ, ПК «Сэкир» дьуһуурустуһаа таһыһылар, отгон Сербанна, «Чуохаан» ООО, «Быйан» АО, «Отор» ПК, «Күөнэх» ПК, «Нам» ФАПК, «Кырдал» ТВ сылдыһаатылар.

1 №-дээх постака 1800 техника бэрэбиэркэлэниэ. Отгон 2 №-дээх постака — 75 трансопной средство.

150 суоппар сэрэтилиннэ. Бары аһан иһэр массьыналаахтар уоттан сэрэхтээх буолууга сэрэтилиннэлэр уонна инструктаж бэрилиннэ.

БИЛЭРИИЛЭР-РЕКЛАМА

Нам селотугар баар «Алгыс» б/х суһаллык үлэһиттэргэ наадыйар (тутуу үлэтэ, хотон көрүүтэ). Оһорор дьыэнэн хааччыйылар. Төлөбүрэ көпсэтии быһыытынан Билсэр аадырыскыт: Нам сел. Молодежной уул., 17.

Биир хостоох квартира атыһыланар, гаастаах, киинтэн иттиллэр.
Билиһэр тел. 21-6-54.

Срочно продается УАЗ-охотник 1998 г. выпуска, недорого. тел. 22-8-60.

Убаастыыр таһаарыһарыгар Елизавета, Гаврил Спиридоновтарга уоллара, Димага, Эльзага убайдара	СЭМЭНЧИК эмискэ ыалдыан өлбүтүнэн дьонугар, аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тирээдэбит.
Слепцова Н.Г., Николаева И.И.	
Күндүтүк саныыр доһотторбутугар Гаврил Дмитриевичка, Елизавета Викторовнага таптыыр уоллара, Димага, Эльзага убайдара	СПИРИДОНОВ Сеня
ырахан ырыһыттан хоһолтоохотх өлбүтүнэн дириг кутурбаммытын тирээдэбит.	Сидоровтар, Сивцевтар, Карамзиннар, Ефимова О.Н.
Ыһтыһыыр ыалларыбытыгар Гаврил Дмитриевичка, Елизавета Викторовнага таптыыр уоллара	СПИРИДОНОВ Сеня
ырахан ырыһыттан өлбүтүнэн дириг кутурбаммытын тирээдэбит.	Авксентьевтар, Зулетовтар, Никитин, Софроновтар, Сидоровтар, Серкиннар, Жаларовтар, Иванова
Намнааһы ИДЬУО коллектива юстиция майоругар Спиридонов Гаврил Дмитриевичка, кэргэнигэр Елизавета Викторовнага уонна чугас аймахтарыгар кинилэр тапталлаах оһолоро, ыал улахан киһитэ	СЭМЭНЧИК күн сириттэн эмискэ ыалдыан туораһытын диригник курутууан туран ыар күнэргитин, аһыһытын тэнгэ үлэстэбит.
Бииргэ үөрэнэр таһаарыһыт, үөрэнээччи	СПИРИДОНОВ Сеня
эмискэ ыалдыан күн сириттэн барбытынан ийэтигэр Елизавета Викторовнага, аҕатыгар Гаврил Дмитриевичка, быраатыгар, балтыгар дириг кутурбаммытын биллэрэбит.	Нам 1 №-дээх орто оскулатын 9-г кыл., кыл. салаһааччыта, төрөппүттэрэ
Бииргэ үлэһит коллегабытыгар Елизавета Викторовнага, кэргэнигэр Гаврил Дмитриевичка тапталлаах оһолоро	СПИРИДОНОВ Сеня
эмискэ ыалдыан өлбүтүгэр дириг кутурбаммытын тирээдэбит.	Оскуола-сад коллектива
Күндү дьыөгэбитигэр Лизага, кэргэнигэр Гаврига, оһолоругар Эльзага, Димага, чугас аймахтарыгар таптыыр уоллара, убайдара, бырааттара, сизинэрэ	СЭМЭНЧИК ыалдыан күн сириттэн барбытынан дириг кутурбаммытын тирээдэбит.
Пантлювтар, Соловьевтар, Поповтар	
Комитет профсоюз Затонской неполной средней школы выражает глубокое соболезнование семье Доросевых и Христофоровых по поводу кончины	ДОРОСЕЕВА Вячеслава Михайловича.
Күндүтүк саныыр убайым, тапталлаах таһыт үлэ, тыыл ветерана, Арбын олохтооһо	ЖИРКОВ Василий Яковлевич
73 сааһыгар уһун ырахан ырыһыттан өлбүтүнэн оһолоругар, сизинэригэр, бары чугас дьонугар дириг кутурбаммытын тирээдэбит.	Намтан балта Галина Яковлевна, күтүэтэ, киһи оһолоро Филипповтар

БИИРДИИЛЭЭН ДЬОН ДОХУОТУГАР НОЛУОККА ЧЭПЧЭТИИЛЭР

чэтиинэн туһаныахтаах киһи дохуота сыл саһаланыаһыттан 20 тыһ. солк. тэнгэһиэр диэри ыйыгар оһоһулар. Ол аата быһаардахха манньк: оҕо төрөппүтэ ыйдааһы хамнаһа 6 тыһ. солк. Очотугар муус устартан нолуогар көбүрөтии оһоһулубат, тово диэтэр тохсунньу, олунньу, күлүн тутар ыйдарыгар 18 тыһ. солк. ылбыт. Онон муус устарга уопсай дохуота 20 тыһ. солк. аһарар.

2. Социальной чэпчэтии. Нолуоктанар базаттан көбүрөтии манньк түгэнгэ оһоһулар: бюджеттан толору эбэтэр быстах үбүлэнэр наука, культура, үөрэһири, доруобуйа харыстаһылын, социальной хааччыйы тэриилтэлэригэр аһымал санааланы сыгалыгар көмөһө ыйыһылыбыт үпкэ; физкультурнай-спорттивнай тэриилтэлэргэ, үөрэх, оскуола иннинэ тэриилтэлэригэр гражданныр физическэй-физкультурнай иитиһиригэр наадыйыһа, спорттивнай хамаандаһы тутууга (сылга дохуот уопсай сууматыттан 25 бырыһыаны аһарбат), үөрэх тэриилтэлэригэр күнүскү үөрэх көрүнэр бэйэни итиэннэ 24 саастарыгар диэри оһолору үөрэттэригэ (икки төрөппүккэ сылга хас биридиди оҕо уопсайа 25 тыһ. солк. ордуга суох), 25 тыһ. солк. ордуга суох дойдуну иһигэр эмп тэриилтэлэригэр эмтэни, ол иһигэр эми-тому атыһылаһыт суумалара (РФ Правительствотын олохтообут

испиһегинэн). РФ Правительствотын бигэргэппит ыраханньк турар эмтэһин көрүнэрэ кирибэт. Бу түгэнгэ хаарчактааһын суох.

3. «Имущественнай» чэпчэтии. Нолуок төлөбүтэ хамсаабат бааһы атыһаһыһыттан ылбыт дохуотун сууматыттан

көбүрөтэ бырааптаах, ол эрэри 1 мөл. солк. итэһэ суох. Өкөтүн чэпчэтигэ сорунааччы бааһа-дуола, бизе сылтан ордук киһи кизнэ буоллаһына, көбүрөтии сууматыгар хаарчактааһын суох. Маньаха хамсаабат бааһи-дуол бас билгитэ сылдыһах тустаах, ол эбэтэр атыһыланар квартира приватизацияламмыт итиэннэ нолуок төлөбүтэ бас билгитигэр бизе сылтан ордук сылдыһыт буолуохтаах.

Нолуок төлөбүтэ нолуоктанар базаттан атын бааһы атын ылбыт дохуотун сууматыттан көбүрөтии онорор бырааптаах. Ити өкөтүн 125 тыһ. солк. куоһарбат түгэнигэр. Туһаннаах бааһи-дуол нолуок төлөбүтэ үс сылтан ордук сылдыһыт буоллаһына, хаарчактааһын суох.

Нолуок төлөбүтэ саһа дьыэни атыһылаһыга, тутууга ороскуоттабыт сууматыгар, ипотека кредитин бырыһынын саһыга ыһпыт сууматыгар чэпчэтии туһаныан сөп. Итинник көбүрөтии уопсай кээмэйэ дойдуну бааннарыгар ыйылыбыт ипотека кредитин саһыга аһымат итиэннэ РФ сиригэр уотугар оһорор дьыэни ыһыһа, тутууга ороскуоттамыт сууманы учуоттаабака туран 600 тыһ. солк. аһары суохтаах.

4. Профессиональной чэпчэтии чаһыһынай предпринимателлэргэ дохуоту ыһыһыттан быһааччы сибээстээх дьыэнэһинэн оһоһулубат, докумуонунан бигэргэммит ороскуот-

тарыну суумаларыгар көрүллэр. Өкөтүн нолуок төлөбүтэ чаһыһынай предпринимател быһыһыттан үлэтин кытта сибээстээх бэйэтин ороскуотун докумуонунан кыһайан бигэргэһит буоллаһына, көбүрөтии предпринимательствоттан ылбылыбыт дохуот уопсай сууматыттан 20 бырыһыан кээмэйинэн ылбытылар. Туһаннаах балаһыаньа юридическай кыахтаах сирэй үөскөппөккэ, ол эрэн чаһыһынай предприниматель быһыһыттан регистрацияламмакка дьарыктанар биридидилээн дьонго тарфаммат.

Чэпчэтиинэн өссө манньк нолуок төлөбүтүгэр туһаныахтары сөп: гражданскай-правовой дуоһабардынан үлэни (өһөнү) оноруттан дохуоттары ылбыт дьон туһаннаах үлэни (өһөнү) толорууну кытта быһааччы сибээстээх дьыэнээһинэн оһоһулубат, докумуонунан бигэргэммит ороскуоттарын сууматыгар; наукага, литературага, искусствога үлэлэрин айыы, толоруу, туһаныһыһын наһараада, авторскай наһараада, саһаны айыы, булан оноруу иһин наһараада ылар гражданныр онорбут, докумуонунан бигэргэммит ороскуоттарын сууматыгар.

Нолуокка чэпчэтиинэн туһанар инниттэн нолуок төлөбүтэ сыл түмүгүнэн нолуок органнарыгар декларацияны түһэрэригэр сурутуан сайабылыанна онорор. Маньаха көбүрөтиилэр суумата гражданныр бэйэтин дохуотун сууматын аһарар буоллаһына, ордуга кэлэр сылга көһөрүллүбэт, нолуоктанар база нуула тэнгэһиэн аһыһыла. Ол эрэри ити саһа дьыэни атыһылаһыга, тутууга туттулар көбүрөтиигэ тарфаммат. Өкөтүн нолуок аһыһылар кэмизгэр туһаннаах чэпчэтии барыта туһанылыһытаһына, ордуга кэлэр нолуок кэмизгэр толору туһанылыһылар диэри көһөрүллүөн сөп.

Е. МИХАЙЛОВ,
РФ НХМ
СР управлениетын
юридическай отделын
специалиһа

РЕДАКТОРЫ СОЛБ. Г.К.ЭВЕРСТОВ
ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура, — 21496; ; бухгалтерия — 21332; факс — 21332; «НАМ» ТРК — 21632; иллюстрация уонна реклама (секретариат), редакционной издательской система — 21141

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, Нам улуунун даһалгата, редакция коллектива. Маасабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһууну хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ Госкомитетин СР региональной управлениетыгар регистрацияламмыт нүөмэрэ — Я 0085.
Сурукка ааккытын-суолутун, үлэһитин, дьыэбит аадырыһын чопчу ыйыт. Редакция кирибит суруктар төһөрүллүбэттэр. Автор этэрэ таһыат санаатыһын мэлдьи биир буолбат.
«ЭНСИЭЛИ» - Нам улуунун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам с., Заложной уул. 2.
E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

Таһылыһына уонна таһылыһына «Энгиэли» хаһыат редакционной-издательской систематыгар.
Хаһыат Дьокуускайга «Сахаполиграфиздат» НИПК бэчээттэниэ, Орджоникидзе уул. 38.
Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. лиис. Индекс — 54889. Тираһа — 2036 Бэчээкэ илии баттанна — 12:00 ч. 08.08.2001 Саһаһын №-рэ — 90